

N:o 25.

Af herr **O. H. Ström**, *angående upphörande af mantalspenningarne.*

Vid 1888 års riksdag väckte jag en så lydande motion:

»Det kan väl ej förnekas, att personella skatter drabba den skattdragande icke i mån af hans skatteförmåga, utan att de tvärt om stå i omvänt förhållande, enär de ställa samma kraf på daglönaren, som på den förmögnare medborgaren. En sådan skatt äro *mantalspenningarne*, som enligt Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 24 april 1863, angående mantalspenningarnas utgörande, utgå med 40 öre för man och 20 öre för qvinna.

Denna skattetitel lärer förskrifva sig från en bevillning, omtalad i mandat af 10 januari 1606, bekräftadt genom riksdagsbeslut af 15 augusti 1609 på det sätt, att af ofrälse stånden skulle utgöras *mantals- eller hjonelagspengar*.

Några vilja härleda denna skatt ända från den i Odins tid införda *nässkatten*, som sedan kallades *näs-* eller *näfgjæld*, såsom den benämnes i Magnus Ladulås testamente af år 1284.

Huru som helst, vare sig denna skatt är en sekelgammal eller tusenårig orättvisa, bör den afskaffas, såsom utgående efter en orättvis grund och i all synnerhet om, genom lifsmedelstullars införande, af de obemedlade komma att indirekt utkrävas bidrag till förbättrande af de jordbruks- och industriidkande klassernas ställning.

På grund af hvad jag ofvan anför, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta, att mantalspenningarne från och med år 1890 icke vidare skola utgöras.

Om remiss till vederbörligt utskott af denna min motion an-
hålles.

Stockholm den 25 januari 1888.

O. H. Ström.»

Med anledning häraf afgaf statsutskottet följande utlåtande:

»I ofvan omförmälda motion har herr O. H. Ström föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att mantalspenningarna från och med år 1890 icke vidare skola utgöras.

Under erinran att den af motionären föreslagna skattelindringen, såsom afsedd att inträda först år 1890, icke inverkar på den nu föreliggande beräkning af 1889 års statsinkomster, får utskottet i minnet återkalla, att, då 1883 års Riksdag, med bifall till Kongl. Maj:ts i enlighet med skatteregleringkomiténs hemställan framställda förslag, beslöt att den dittills utgående personliga skyddsafgiften skulle upphöra att utgå, detta beslut ställdes i samband med mantalspenningarnes bibehållande.

Enligt hvad i nämnda komiténs utlåtande angående skatteförhållandena i riket anfördes, borde af flera uppgifna skäl, *en* personlig skatt bibehållas, och valet emellan de två skatter af detta slag, som förut efter samma grund och till lika belopp utgjorts till staten, vore lätt, enär mantalspenningarna egde gammal häfd och mer än de flesta andra skatter ingått i det allmänna medvetandet, så att de kunde sägas vara af det stora flertalet skattdragande uppfattade såsom ett uttryck af det aktiva medborgareskapet. De låge ock i väsentlig mån till grund för en stor del för lång tid gällande löningsöfverenskommelser, likasom ock i öfrigt för afgifter af flerahanda slag.

Under åberopande af de utaf skattekomitén sålunda anförda skäl, får utskottet uttala den åsigt, att mantalspenningarna fortfarande böra till staten utgöras.

Med afseende å hvad sålunda förekommit, får utskottet, som icke haft något att erinra mot den af Kongl. Maj:t föreslagna beräkningen af statsverkets ifrågavarande inkomster, föreslå:

2:o) att herr O. H. Ströms ofvan omförmälda motion må af Riksdagen lemnas utan afsende.»

Då saken förekom till behandling i Andra Kammaren yttrade jag:

»Statsutskottet har afstyrkt motionen, hufvudsakligen af det skäl, att 1883 års Riksdag beslöt, att mantalspenningarna fortfarande skulle bibehållas; men att 1883 års Riksdag icke tog steget fullt ut och afskaffade alla direkta personliga skatter, som då kunde afskaffas, kan

väl ej utgöra något giltigt skäl att framgent bibehålla dessa orättvisa skatter, som tyngst drabba samhällets mera obemedlade medlemmar och hvilka skatter enligt skatteregleringskomiténs yttrande äro de rääste och tillhöra staternas barndom.

Utskottets åsigt att mantalspenningarna böra bibehållas, enär de, mer än de flesta andra skatter ingått i det allmänna medvetandet, så att de kunna sägas vara af det stora flertalet skattdragande uppfattade såsom ett uttryck af det aktiva medborgarskapet, kan jag ej dela. Jag tror tvärt om, att bibehållandet af mantalspenningarna kommer att nära medvetandet om, att det ej är rätt bestäldt i samhället, då den mindre bemedlade skall betala en direkt skatt med samma belopp som millionären. Jag anser därför, att äfven klokheden bjuder, att undanröjja detta missförhållande.

Man har sagt, att direkta personliga skatter icke utgöra någon nämnvärd afgift, men, om man sammanlägger dessa skatter, uppgå de till ett för den mindre bemedlade ej obetydligt belopp. Så utgör för man och hustru mantalspenningarna ..... kr. 0,60
 personliga sjukvårdsafgiften ..... » 0,75
 personliga folkskoleafgiften ..... » 0,75
 personliga eller matlagsafgiften till presterskapet, i många församlingar ..... » 2,00
 (i några församlingar utgår afgiften för torpare med ända till 6 kronor);

sålunda tillsammans ..... kr. 4,10

ett ej obetydligt belopp för den, hvars inkomster för hela året ofta ej uppgå öfver 300 kronor. Då genom nu införda tullar på de mindre bemedlades lifsförnödenheter de indirekta skatterna för dessa mindre bemedlade blifvit betydligt förhöjda, men deremot rösträttens utsträckning blifvit afslagen, synes mig, att Riksdagen borde öfva åtminstone så mycken rättvisa mot de under strecket stående, att Riksdagen afskaffade en orättvis direkt skatt, som mest drabbar dessa politiskt omyn-dige, och detta så mycket mer, som vid 1890 års början, då, om mantalspenningarna nu afskaffades, beslutet derom skulle träda i kraft, så stort öfverskott torde finnas i statskassan, att mantalspenningarna blifvit öfverflödiga.

Att mantalspenningarna äro orättvisa, har statsutskottets högt ärade vice ordförande sjelf medgifvit vid 1884 års riksdag, då fråga sist förevar om deras afskaffande.

Beträffande det skälet, som utskottet anfört för afslag, att mantals-

penningarna i väsentlig mån ligga till grund för en stor del för en lång tid gällande löningsöfverenskommelser likasom i öfrigt afgifter af flerahanda slag, så tager jag för gifvet, att, om Riksdagen skulle besluta mantalspenningarnes borttagande, Kongl. Maj:t af sig sjelf nog skulle utfärda eller för Riksdagen till antagande föreslå en förordning af innehåll, att de afgifter, som hittills utgöras enligt gällande bestämmelser om mantalspenningar, ej fortfarande skola utgå efter samma bestämmelser.

Då sålunda icke något hinder ligger i vägen för mantalspenningarnas afskaffande, får jag på de skäl, som jag i motionen och nu frambållit, hemställa, att kammaren, med afslag å utskottets förslag, ville bifalla motionen, hvarå jag, herr talman, anhåller om proposition; men kammaren afslog motionen, likasom Första Kammaren förut gjort.

Vid 1889 års riksdag förnyades motionen af mig under åberopande af innehållet i en af herr J. Mankell i Första Kammaren väckt sakrik motion i ämnet, men afstyrkte statsutskottet motionen på samma skäl, som anförts för afstyrkande af 1888 års motion.

Då saken förekom till behandling i Andra Kammaren, yttrade jag bland annat:

»Då statsutskottet afstyrkt motionerna, får jag, såsom motionär i denna kammare, taga en stund af kammarens tid i anspråk för att framlägga några af de skäl, på grund hvaraf jag anser, att utskottet bort tillstyrka motionerna.

Att personella skatter äro orättvisa såsom drabbande den fattige hårdare än den förmögne, enär de stå i omvänt förhållande till skatteförmågan, lär väl ingen bestrida. Också äro dessa skatter afskaffade i de flesta civiliserade stater. Om än 1883 års riksdagsbeslut om personella skyddsafgiftens upphörande ställes i samband med mantalspenningarnes bibehållande, bör väl icke, isynnerhet som numera förändrade förhållanden inträdt genom antagande af ett tullsystem, som af den obemedlade kräver större uppoffringar än förr, denna skatt för all framtid bibehållas, utan tvärt om just på grund af dessa förändrade förhållanden med allra snaraste afskaffas.

Såsom skäl för mantalspenningarnes bibehållande anföres dels, att de utgå med så ringa belopp, att de icke kunna vara så särdeles betungande, dels att en persoulig skatt bör bibehållas, såsom påminnande samhällsmedlemmarna om det skydd, staten bereder dem, samt slutligen, att de ligga till grund för vissa löningsöfverenskommelser och för afgifter af flerahanda slag.

Att mantalspenningarne utgå med så ringa belopp är väl ej skäl

för deras bibehållande, då grunden för deras utgörande är *orättvis*, hvilket ensamt för sig borde vara tillräcklig orsak till deras afskaffande, ty en orättvisa må vara större eller mindre, så förblir den dock en orättvisa, och hvad som för en lyckligare lottad synes vara mindre betydande, kan vara ganska betungande för den fattige.

Hvad beträffar talet om att *en* personel skatt bör bibehållas derför, att den påminner om det aktiva medborgarskapet, så är jag öfvertygad om, att detta medborgarskap, äfven om mantalspenningarne utgå från debetsedeln, skall kännas lika väl, till följd af de höjda indirekta skatterna.

Skälet att mantalspenningarne böra bibehållas, derför att de ligga till grund för löningsöfverenskommelser och afgifter af flera andra slag, förfaller, då väl Kongl. Maj:t, om mantalspenningarnes afskaffande för öfrigt anses lämpligt, icke lär underlåta att i de författningar, der mantalspenningarne utgöra grunden för aflöningar och afgifter, åstadkomma de förändringar, som med anledning af mantalspenningarnes upphörande tarfvas»;

men Andra Kammaren afslog motionen, likasom Första Kammaren förut gjort.

Jag får nu emellertid under återopande af hvad jag i min motion vid 1888 års riksdag anförde samt af mina här ofvan intagna yttranden vid 1888 och 1889 årens riksdagar hemställa,

att Riksdagen måtte besluta, att mantalspengarna skola upphöra från och med 1897.

Stockholm den 24 januari 1895.

O. H. Ström.